

ФОРМА:
ПРЕДМЕТ ДУХОВНОГ
ИНТЕРЕСА

Марко Челебоновић, Аутопортрет у огледалу
и за штафелајем (1969)

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

МАКСИМЕ ЗА РЕВОЛУЦИОНАРЕ

(ИЗБОР)

- Златно правило је да нема златих правила.
- Слобода значи одговорност. Зато се већина ње плаше.
- Мозак будале претвара филозофију у лудорију, науку у празнове-рицу и уметност у педантерију. Отуда универзитетско образовање. лажног знања: оно је опасније него незнање.
- Радиност је једини пут ка знању.
- Свака будала верује у оно што јој њени учитељи говоре и своју лаковерност назива науком или моралом исто онако поуздано као што је њен отац то називао божанским откровењем.
- Реч не може никад да буде ваљана као обавеза, јер памћење не може никад да буде поуздано као част.
- Чувај се онога чији је бог на небесима.
- Ни једна специфична врлина или порок у човеку не подразумева постојање никакве друге специфичне врлине или порока у њему, ма како их блиско машта повезивала.
- Непослушност, најређу и најхрабрију врлину, ретко разликују од немара, најалењег и најчешћег порока.
- Економија је вештина да се живот највише користи.
- Љубав према економији јесте корен сваке врлине.
- Срећа и лепота су узгредни производи.
- Лудорија је непосредно тражити срећу и лепоту.
- У ружном и несрећном свету најбогатији човек не може да купи ништа сем ругобе и несреће.

ОГЛЕДАЛО

- Данас је центлмен онај који има довољно новаца да радио но што би свака луда чинила кад би могла да поднесе издатак: то јест, да троши а да не производи.
- Умерено честит човек са умерено верном женом, обоје умерени алкохоличари, у умерено здравој кући: то је права буржоаска јединица.
- Разложен човек прилагођава се свету: неразложен човек упорно настојава да прилагоди свет себи. Према томе, сваки напредак зависи од неразложеног човека.
- Они које називамо зверима имали су свој час освете кад је Дарвин показао дас у нам они рођаци.
- Лопови су имали свој час освете када је Маркс осудио буржоазију због крађе.
- Пакао је попличан добрим намерана, не рђавим.
- Живот изједначајује све људе: смрт открива оне знамените.
- Не траћите време на друштвена питања. Оно што не ваља код сиротиње то је сиромаштво; оно што не ваља код богаташа то је бескорисност.
- Веле да кад је Јехова створио свет, видео је да је добар. Шта ли би сада рекао?
- *Mens sana in corpore sana* будаласта је изрека. Здравно тело производ је здравог духа.
- Сваки човек преко четрдесет је хуља.
- Младост којој се опрашта све, не прашта себи ништа; старости, која себи опрашта све, не прашта се ништа.
- Чувајте се онога ко вам не узврати ударац: он нити опрашта вама, нити дозвољава да опростите себи.

Џорџ Бернард Шо

(Из књиге *Лица и наличја*, Култура, Београд 1964)

PAPERJE KRAJ PUTA

Znani ljudi, nekih dana i nekih godina – ili Andrić, između ostalog...

Čuveni su i uvijek rado čitani Andrićeви „Znakovi kraj puta”... Međutim, nešto od njihovog daška da se naći i u „Dnevniku” Rodoljuba Čolakovića, u kome je niz zanimljivih fragmenata iz njegovog trodecenijskog društva sa Ivom Andrićem – u mirnim i nemirnim godinama bivše Jugoslavije. I u tim usputnim, nepretencioznim zapisima veliki pisac se pokazuje kao veliki mudrac i jasno uočava znakove vremena. Pa i u tom, nazovimo ga paperju, ostalom iza ovih druženja ima nečeg zanosnog i opčinjavajućeg. Uz to, biće riječi i o posljednjoj Andrićevoj posjeti Hercegovini

Priredio: Žarko Janjić

„... S njim je vrlo zanimljivo i poučno raspravljati. On je tolerantan sagovornik koji svoje mišljenje kazuje bez ikakve pretenzije, bez težnje da bude po svaku cenu prihvaćeno. I kad se ne slaže, on to odbija na jedan otmen način: od njega je daleko svaka grubost u ophođenju, ali isto tako ne želi da opšti sa ljudima koji su grubi i nametljivi. Suviše je grubosti nepotrebno među ljudima, suviše su ljudi ravnodušni jedni prema drugim, suviše zavide jedan drugome – to su, otprilike, njegovi zaključci kad govori o ljudskim odnosima. To je čovek razvijenog osećanja odgovornosti za sudbinu zemlje u kojoj je rođen, ponekad je preko mere zabrinut za našu budućnost jer ga, kao starog Jugoslovena, deprimiraju (to je njegov izraz) šovinistička riganja naših intelektualaca.”

Ovakvo je u ljeto 1967. o Ivi Andriću svoj „Dnevnik” zabilježio Rodoljub Ročko Čolaković, nakon što su se poslije tri dana druženja u Stojčevcu kod Sarajeva pozdravili, pošto je Andrić 11. avgusta otputovao u Herceg Novi.

Iz ovog Čolakovićevog „Dnevnika” već smo objavili neke bilješke i sjećanja na portalu Radio Trebinja, ali pošto je Andrić, što reče nedavno i Svetislav Basara, jedini kompletan južnoslovenski pisac, ništa što je vezano za njega, pa ni ovo „paperje kraj puta” posijano kroz sličice, kroz razne dane i godine iskrenog druženja jednog političkog funkcionera (komuniste) i pisca, ne prestaje da mami čitaočevu pažnju.

I ja sam ovakav kakav sam, u svom stilu veli Basara, ponekad dosoljavao

na njegov račun, ali iskreno rečeno, on je jedini kompletan pisac na svim ovim našim južnoslovenskim jezicima.

PA, ETO I TO ME JE PODSTAKLO da čitaocima prenesem još ponešto od tog „paperja“, unoseći pred kraj čak i jednu sitnicu u kojoj nisam imao nikakvu ulogu, a koja mi je, evo do dana današnjeg ostala u prijatnom sjećanju...

No, produžimo, za početak, hronološki.

Na jednom izletu u Smederevu, spominje Čolaković u „Dnevniku“, razgovarali su, uz ostalo, o Milošu Crnjanskom:

„... On (Ivo) misli da je Crnj(anski) pošten čovek, ali da je u suštini veliko dete koje se duri. Osim toga, pati od misli da ga uvek neko progoni. Andrić ga umiruje i u tome donekle uspeva. Kaže: „Crnj(anski) je iznenađen postupkom prema njemu, i sad je tako revnosta da kaže: šta misle ovi mladi, raspojasali se, treba to stegnuti. Andrić se nasmejao: - šta vredi stezati! A onda, opet, sumnja da ga neko prati - čas naši, čas Englezi...”

Onda, u zapisu od 25. novembra Čolaković nam otkriva da je Andrić ča znala da zabrine i privredna situacija u zemlji:

„... Govorili smo o našim prilikama. Andrić je zabrinut zbog privrednih teškoća, a o kulturnim ne želi da razgovara. Pokušao sam da ga malo umirim, ali, utisak je moj, da nisam uspeo. Docnije izneo sam svoje utiske sa puta po tuzlanskom bazenu i Semberiji. Obradovao se – ima ljudi koji rade i na njima počiva ova zemlja. Treba raditi savesno svoj posao – to je njegova stalna uzrečica, bio to umetnik, radnik ili seljak.”

Čolaković, instiktivno, kao malo kasnije i Andrić, osjeća da će ovo biti opasna i teška godina „Deklaracija o jeziku“, „Predlog za razmišljanje” i sl: u konstrukciji Jugoslavije nešto se opako i opasno urušava, a prvog dana u novoj godini Čolaković proročki upisuje:

„Dočeka Novu godinu sa Andrićevim i Vučovićem u stanu ovih poslednjih. Uvek je kod njih bila prisna atmosfera – mislim da je privlačilo ljude i ranije k njima. Noć smo proveli u razgovoru i prosto smo se začudili kad smo videli da je već 4 časa Nove godine. Govorili smo povodom (Milovana) Đilasa o politici. Andrić smatra da je to zona opasna i da se svaki čovek koji u nju slučajno zaluta oprlji. Vučo je bio sa Andrićem na mitingu u Sali heroja. Kaže Andrić: „Osećao sam nešto u atmosferi što nije dobro, ton mi se nije dopadao. Govorili su dobro: Tomović, Marković, D(obra) Čosić, ali masa ogorčenih mladih ljudi nije ih čestito ni slušala – ona je htela da urla i razbija.”

Kad sam se vraćao kući video sam na Terazijama polomljene sve novogodišnje ukrase i bilo mi je neprijatno. **Mnogo razornog ima u našem primitivnom čoveku, koji se sručio u gradove, mrzi „gospodu”, očekuje od socijalizma hleba bez motike, oslobođen svih normi ponašanja, i stoga voli da urla, lupa, razbija – sveti se nekome i nečemu, ako bi ga neko poveo on bi krenuo i protiv socijalizma.”**

„Deklaracija” i „Predlog” bili su tema razgovora, za vreme večere, 21. aprila:

„... Nikad nisam video Andrića tako gorkog i zabrinutog: objašnjavao sam mu da nije u pravu kad prigovara da su tim zaraženi vrhovi Partije, jer ni Holjevac ni Isaković, koje je on citirao, nisu „vrhovi”. Rekao sam mu da je za mene značajnije što su u ovoj situaciji „nizovi” protiv šovinističkog vršljanja. Nisam ga uverio – takav je moj utisak.”

Godine 1967, 9. novembra, Andrić, Čolaković i Aleksandar Vučo svi sa suprugama, druže se u Andrićevom stanu, a povešće se i razgovori o kulturi:

„... Počeli smo od filma „Jutro” (Puriše Đorđevića – primjedba Ž. J.) koji je samo Aco gledao i o tome kazao svoje, uglavnom, pozitivno mišljenje, a onda prešli na našu kulturnu politiku.

Andrić je zabrinut stanjem u našoj kulturi, jer smatra da nas sve više preplavljuje kič, malograđanština, a da se mi kao komunisti, ne borimo dosledno i organizovano za svoja shvatanja u toj važnoj oblasti socijalističke izgradnje. Najzad je završio svoju kritiku i svoje zebnje gorkom pošalicom. Prvo ozbiljno – možda mnogo stvari ja ne znam, neke verovatno i ne razumem, ili, što rekao jedan napuljski grof; „Ja sam ostario, a svet se još više prokurvao!” Andrić ima pravo – mi samo postavljamo dijagnoze, tj. dajemo ocenu o nizu pojava na površini društva, nekad zauzmemo i stav, ali jedinstvene prakse nema, nema društvene akcije adekvatno organizovane i pred punom odgovornošću sprovedene...”

ONDA, 24. NOVEMBRA 1967, slijedi zanimljiv Čolakovićev – i razgovor i zapis – sa Đurom Pucarem – Starim:

„Sinoć sam imao jedan razgovor sa Đurom Pucarem, kome je bio prisutan i Veljo Stojnić. Đuro je ogorčen zbog toga što su neki dobili, a neki opet nisu dobili nagradu AVNOJ-a. Šta će Andriću nagrada kad već ima Nobelovu nagradu, ili (Mihailu) Laliću, kad već ima Njegoševu? Objasnio sam mu da su obojica predložena i da bi za Odbor bilo sramota da im se ne dodeli. Tada je iz Đure riknuo primitivac, nepravedan, jadan u svojoj golotinji. „Dok si ti lio krv, Andrić je bio ambasador! ! Mirno sam mu rekao da to nije tačno, da je on za vreme okupacije imao lepo držanje patriote. Veljo je takođe ustao protiv njegova načina argumentiranja i Đuro se malo povukao. Delovalo je to sve žalosno i tužno. I takav čovek je bio vezir na Bosni 20 godina.”

GODINA 1968. U VEZI S ANDRIĆEM u Čolakovićevim zapisima počinje tužno:

„Kako je život surov”, bilježi on 24. januara 1968. „Na kraju TV vesti kratko saopštenje: u Herceg Novom umrla Milica Babić (žena Ive). Ostali smo zapanjeni. Moja Milica nije mogla da veruje – tvrdila je da je to sigurno vest o baki, Milićinoj majci. Zvali smo Vučove, tačno je, nažalost. Sedeli smo žalosni i utučeni – umiru prijatelji, i čoveku je teško kad se otkida deo njegovog života. Voleli smo Milicu zbog toga što je znala

biti prijatelj, zbog njene vedrine, zbog toga što je stoički podnosila sve u životu, pa i svoju tešku bolest (kostobolju) i nikog nije time gnjavila. Mislio sam o Ivi. Kako je njemu sad, kako će mu biti sutra bez Milice koja mu je bila čvrst oslonac u životu. Znam da je Ivo mudar i hrabar, ali bojim se da će Miličina smrt ubrzati njegovu. Milicu poznajem odavno, ali sam je bliže upoznao kad se udala za Ivu, što sam je više upoznavao sve mi je bila draža. Bilo je u njoj neke urođene otmenosti, finoće, duha, volela je da se podsmehne ali nikad nije bila prosta. Koliko će ona nedostajati mojoj Milici kojoj je bila pravi prijatelj – i hrabrila je, i sama bolesna neizlečivo, i razbijala joj čamotinju i teskobu.”

Onda o jednom telefonskom razgovoru, 28. marta, Čolaković nam usput otkriva od kolike je važnosti pokojna Milica (Babić) bila u Ivinom životu:

„... S one strane žice čuo sam slomljen glas Ivin. Osetio sam – teško mu je preteško baš zato što je tako došlo, kao strahovit udarac. Ivo je čovek hrabar, a istovremeno se i plaši neizbežnih sitnica života, onih svakodnevnih stvari koje se moraju svršiti da bi čovek živio u jednoj urbanizovanoj paragrafima premreženoj sredini. On zazire od novih ljudi, pre očekujući od njih neku podvalu i neprijatnost nego ljudski postupak. Od svega toga branila ga je Milica svojim smislom za realnost i svojom vedrinom. Sad je Ivo sam, kao bez ljuske. Mora ulaziti u nove odnose s ljudima koje ne voli, ili koji su mu daleko, a to je za njegov mentalitet i njegove godine ogroman napor, žao mi ga je i borim se za njega.”

Kao nastavak tog zapisa javlja se i ovaj, u Dnevnik unesen 6. aprila:

„Bio sam sinoć kod Ive Andrića – otišao sam s Milicom, po starinskom običaju, „na žalost”. Ivo je strahovito pogođen smrću svoje žene. Stajali smo dugo u njegovoj radnoj sobi i pušili. Zagledan kroz prozor govorio je, više sebi nego meni: „Suviše je bilo lepo da bi dugo trajalo”, misleći na svoj kratki brak s Milicom. Ili: „o svemu tome ja sam pisao, čak i o težim stvarima, ali ovo je drugo, lično sam doživio nesreću. Ništa pred sobom ne vidim – možda samo do prekосуtra”. I ućuti. Pa onda opet progovori o drugarstvu koje ga je vezivalo za tu izvanrednu ženu... Glavno pitanje koje Ivo sebi postavlja, i dan i noć od onoga dana kad je Milica naprasno preminula. jeste: „Kako ću živeti bez nje?” Bio sam potresen i zapanjen jer nisam ni slutio koliko je on vezan za nju i njenu majku, na koju on misli sa sinovljevsom pažnjom.”

Iz Čolakovićevih zabilješki saznajemo da Andrić voli fudbal, kaže da ga to odmara, ali i o tome šta veliki pisac misli o odgovornosti pisca:

„... Kaže (Andrić): **tu vrebja opasnost sa svake strane. Pisac ne sme pisati u afektu, ne sme sebe smatrati centrom sveta i s te pozicije polemisati Č(ehov) negde kaže da pisac kad sedne za sto mora biti hladan i miran)...**”

Čolaković 2. februara 1969. pod uticajem Andrićeve priče unosi u Dnevnik:

„Sinoć Andrić u vezi s našim jadima i međunacionalnim odnosima kaže: „Neprosvećenost, neznanje, neobaveštenost – to je hrana za šoviniste”. I po svom običaju dokumentuje. Neki austrijski poručnik putovao je po Bosni i Hercegovini po naređenju vlade da ispita stanje u toj okupiranoj zemlji. U svom izveštaju on kaže: U Bosni i Hercegovini žive četiri religije prav(oslavna), hrv(atska), musulmanska i Jevreji, svaka za se, niti se druže, niti se međusobno žene i udaju, Žive kao odvojeni zidom. Ali svi su podjednako prljavi, neprosvećeni i izloženi raznim boleštinama. „To bih ja i danas, iako je stanje mnogo bolje, prikrucao na mnogim javnim mestima.” „Molim Vas, nastavlja, spor o jeziku (koji je isti), a svaki čas može da zagrmi. Drugi su motivi po sredi koji sa jezikom nemaju veze.”

Andrić stari – ne čuje, vid mu slabi, na šetnji se malo guri i povija ustranu, ali je sačuvao jasnost u mislima, dobro pamćenje, preciznost u izlaganju. Koliko sam tipično Andrićevih anegdota ili citata naveo u toku konverzacije da bih potkrepio svoje ili tuđe kazivanje. I to uvek a propos. To je kao iskra koja vrcne iz kamena.”

GODINE 1969, - 13. FEBRUARA, navodeći da se Andrić žali što ne može da čita, i da se sprema ljekaru u Švajcarsku, Čolaković malo kasnije podsjeća na njihov razgovor o omladini;

„Kaže, čim pročitam da je omladina takva (u ovom slučaju revolucionarna), pitam se koja to, sva ili deo njezin. Mladost sama po sebi nije kvalitet, jer ima i mladih koji su šoveni, neradnici, kriminalci, sve što ne valja. Slažem se s njim, a povrh toga, oseća se i kod naprednih izvestan avagardizam. U ovome bi opasno bilo baviti se laskanjem i demagogijom.”

O dubokoj vezi između Čolakovića i Andrića sjajno govori ovaj zapis od 15. septembra:

„Sedim na terasi, gledam u more i mislim o smrti. U poslednje vreme često mislim o njoj, a danas mi je bio za to povod jedan čudan san. Kao, čuo sam od nekog da je umro Ivo Andrić. Prolazeći kroz neki grad, smotrio sam kroz prozor prizemne kuće Ivu Andrića sa šeširom na glavi, kao da se spremao da izađe. Odjednom se svalio na postelju i sa uzvikom: „Joj, boli me” bacio se naznak. Vest da je umro nije me potresla, ali taj uzvik i to u bolnoj grimasi iscereno lice, duboko me potreslo. Probudio sam se i s tugom mislio na već starog i bolesnog druga i prijatelja. Teško mu je, samuje, bolestan je...”

U godini (1969) u kojoj će Čolaković upisati da ga je samo jednom vidio u tužno teškoj situaciji, a to je kad mu je umrla supruga Milica Babić i kad je skrušeno kazao „ne vidim dalje od prekosutra”, kao poslednju bilješku u njoj, poslednjeg decembarskog dana zapisao je i konstataciju da – „**Andrić smatra da je Tolstoj najveći romanopisac**”...

ODMARAJUĆI SE NA HVARU 1970, u hotelu „Adriatic”, Andrić sluša šta pričaju pisci o ovoj inače nemirnoj godini (ideološki sukobi na

beogradskom Filozofskom i Filološkom fakultetu, u Zagrebu istupi Petra Šegedina i slično). Aleksandar Vučo mu priča da se juče sreo na Hvaru sa Gustavom Krklecom, doputovao je iz Zagreba, kaže ne radi tamo ništa. Nema u Zagrebu atmosfere za rad, objasnio mu je. „**Andrić je**” uočava Čolaković, „**vrlo zabrinut, kaže: ovo je samo početak, videćete šta će se sve iz ovakvih stavova izleći.**”

Onda, o tim hvarskim danima s Andrićem, 6. februara, zapisuje i:

„Lepo je kod Andrića što se među ljudima kreće jednostavno, ne pokušavajući da ičim skrene pažnju na sebe. Neprijatno mu je kad drugi hoće da ga istaknu, da mu kažu neku reč divljenja i poštovanja. Danas sam ga zatekao u mesnoj knjižari (možda više papirnici): sedeo je s poslovođom Vidom i njenim mužem i razgovarao. Otišli smo zajedno s Viskovićem na kafu. Sedeli smo u krčmi i pričali o grobljima, načinu sahranjivanja, pa tako došli na Kinu. Pričao je o njenoj sirotinji. Gledao je, kaže, seljaka u nekoj bari u „šortsu”, raskoračen, hvata nešto u vodi mrežom sličnoj onoj kojom deca hvataju leptire. Iz mreže vadi i slaže na kamenu ploču sve što u muljevitoj vodi gmiže, zatim razvrstava na gomilice, a onda to suši. Niz kamen se cedi prljava voda. Tako plastično priča običnim rečima da sam video baru, i seljaka i prljave tragove vode na kamenu i osetio, razumeo crnu sirotinju koja „živi iz ruke u usta. Kinu treba gledati, a ne o njoj čitati da bi je čovek shvatio, zaključio je Andrić.”

Potom, 16. februara, bilježi Čolaković još jedno Andrićevo kazivanje u onom hvarskom hotelu – „Adriatiku”:

„... Priča Andrić o čoveku s kojim se vozio u autobusu Rijeka – Opatija. Putnik nije platio autobus (kartu, napomena Ž. J.) i uzeo da se hvali Andriću: ja radim kod firme „Gorivo – mazivo” i svi me poznaju, pa ne plaćam autobus, čak ni moja žena, i nju poznaju. Ne plaćam ni benzin za auto (znate, imam vlastiti), napune mi rezervoar – pa ništa. Onda je upitao Andrića gde je zaposlen. Počutavši malo, Andrić mu je rekao da nigde ne radi. E, to ne valja, rekao je „Gorivo – mazivo” i sažaljivo pogledao Andrića. Ispričao nam je to na svoj način – plastično, s gorkim nečim u glasu i finom ironijom. Gotova priča.”

(Nastaviće se)

Priredio: Žarko Janjić

Novinar i feljtonista

SVI MOJI MATEMATIČARI

Veliki pojedinci unaprijedili su matematiku (i ne samo matematiku) zahvaljujući, pored ostalog, i klimi u kojoj su živjeli i djelovali. Oni nisu bili niti anđeli providjenja, niti demoni racionalnog. Njihova se genijalnost ne može objasniti nikakvim biografskim i sociološkim istraživanjima, ali približavajući ih čitaocima kao ljude, razmrsujući meandre, života, uspijevamo donekle približiti čitaocu i njihovu nauku.

Završavajući gimnaziju, 1962. godine, opredijelio sam se za maturalni rad iz nejednakosti. Profesor me je uputio na knjigu D. S. Mitrinovića: Važnije nejednakosti, u izdanju Nolit. Tako sam se prvi put susreo sa knjigama koje o matematičarima govore s različitih stanovišta, ne zanemarujući ličnost matematičara. U Nejednakostima sam već na početku susreo sliku smirenog i uzvišenog Mike-Alasa, zatim tolstojevsku bradu Čebiševskog, potom i slike Gausa i Košija. Otada sam se zainteresovao za ličnost tvorca bilo koje nauke, bilo kog djela. Činilo mi se da djelo gubi na svojoj ljepoti, na ljudskosti, ako ne znam više o njegovom tvorcu. Bah mi je postao razumljiviji poslije čitanja lijepe knjige njegove žene Ane-Magdalene.

Studirajući matematiku, nastojao sam u literaturi pronaći što više podataka o velikim matematičarima. Skupljao sam rijetke knjige i članke iz časopisa. Tako sam i ne znajući, stvarao uslove za ovu knjigu. Najveća joj je mana što se život jednog velikog čovjeka mora ograničiti određenim brojem stranica. S druge strane, o nekim matematičarima se još malo zna, njihov život nije rekonstruisan, postoje neki detalji, ali najčešće manje važni. Ne mali problem bio je izbor matematičara, svodenje liste na dvadeset dva strana i tri naša. Tu je morala doći do izražaja, pored objektivnih činilaca, i subjektivnost.

STOTINU VELIKIH MATEMATIČARA

Konsultujući veliku literaturu, naročito čuvene svjetske enciklopedije, W. C. Eells je u časopisu *The Mathematics Teacher* (u kojem su objavljene mnoge opširne biografije vodećih matematičara), tom 55, iz 1962, broj 7, objavio listu Sto eminentnih matematičara, vodeći računa prvenstveno o tome koji prostor matematičar zauzima u pomenutim knjigama i koliko je živo njegovo učenje. Tablicu vrijedi navesti u cjelini, kako za laike, tako i za mnoge matematičare koji je nisu vidjeli do sada.

1. Newton (Isak Njutn)	16. Fourrier (Furije)
2. Leibnitz
(Gottfried Lajbnic)	17. Fermat (Ferma)
3. Lagrange (Lagranž)	18. Napier (Neper)
4. Euler (Ojler)	19. Pascal (Paskal)
5. Laplace (Laplas)	20. Apolonije (Apolonije)
6. Euklid (Euklid)	21. Fibonacci (Fibonači)
7. Gauss (Gaus)	22. Viete (Vijet)
8. Arhimed (Arhimed)	23. Prolemej
(verovatno slovo T,
Ptolemej)
9. Descartes (Dekart)	24. Huygens (Hajgens)
10. Cardano (Kardano)	25. Regiomontanus
(Regiomontan)
11. Legendre (Ležandr)	26. Diofant (Diofant)
12. Pitagora (Pitagora)	27. Mac Laurin
(Makloren)
13. Monge (Monž)	28. Bernoulli, Jacob
(Jakob Bernuli)
14. D'Alembert
(Dalamber)	
15. Cauchy (Koši)	
-

OGLEDALO

29. Pappus (Papos)	52. Taylor (Tejlor)
30. Cavalieri (Kavalijeri)	53. Kepler (Kepler)
31. Jacobii (Jakobi)	54. Bernulli, Daniel
(Danijel Bernuli)
32. Bernulli, Johan
(Johan Bernuli)	55. Desargues (Dezarg)
33. Wallis (Volis)	56. Briggs (Brigs)
34. Hamilton (Hamilton)	57. Sylvester (Silvester)
35. Tartaglia (Tartalja)	58. Carnot (Karno)
36. Heron (Heron)	59. Maupertius
(Moperti)
37. Poncelet (Ponsel)	60. Babbage (Bebidž)
38. Riemann (Riman)	61. Hermite (Ermit)
39. Poisson (Puason)	62. Tales
40. Abel (Abel)	63. Smith, H. J. S.
41. Chasles	64. Kovaljevskaja
42. Cremona (Kremona)	65. Pacioli (Pačoli)
43. Roberval	66. Hipokrat
44. Boskovic	67. Gerbert
45. Galilei (Galilej)	68. Clebsch (Klebš)
46. Clairaut (Klero)	69. Plicher
47. Lambert (Lamber)	70. Grassmann
(Grasman)
48. Barrow (Barou)	71. Dirichlet (Dirihle)
49. Strum (Šturm)	72. Cayley (Kejli)
50. Stevin (Stevin)	73. Al-Hovrizmi
(Al Horezmi)
51. De Morgan
(De Morgan)	
-

OGLEDALO

74. Cotes	87. Hesse
75. De Moivre
(De Muavr)	88. Jordanus (Žordan)
76. Boole (Bul)	89. Platon (Platon)
77. Weierstrass
(Vajerštras)	90. Poincare
(Poinkare)
78. Lie	91. Steiner
79. Lobacevski S
(Lobačevski)	92. Halley
80. Ahmes	93. Ampere (Amper)
81. Borda	94. L Hospital (Lopital)
82. Beltrami	95. Thmson (Lord Kelvin)
83. Frisi	96. Boethius
84. Galos (Galoa)	97. Tschirnhausen
85. Torricelli (Toričeli)	98. Bhaskara
86. Montucla	99. Eratosten (Eratosten)
	100. Zenon (Zenon)
-

Možemo diskutovati o mjestu pojedinih matematičara, navodeći današnje razloge s kojih smatramo da to mjesto ne odgovara veličini djela, ali je mnogo značajnije konstatovati da na ovom popisu nema nekih izuzetnih matematičara, poput Čebiševa, Getaldića, al-Batanija, koji su bitno unaprijedili matematiku. Moramo se osjećati prijatno pročitavši ime našeg Boškovića na 44. mjestu, prije samog Galileja. Na spisku nema nekih matematičara koji su živjeli početkom ovog vijeka, poput našeg Petrovića, genijalnog Poljaka Banaka, i izuzetnog Italijana Vita Voltere, istaknutog matematičara i antifašiste. O njemu se kod nas uopšte nije pisalo, kao ni o Banaku.

O nekim matematičarima trebalo bi reći makar nešto uzgred, tek da se skrene pažnja na njihovu ličnost, a potom i djelo. Možda se prije svega o Hermanu Grasmanu, koji je na gornjem popisu sedamdeseti. Tvorac vektorskog računa i višedimenzionalnih prostora, Herman

Grasman je studirao teologiju i filologiju, a poslije i matematiku. Cijelog života radio je kao gimnazijski profesor matematike. Njegovo originalno matematičko djelo nadraslo je svoje vrijeme; posjedujući filozofsku uopštenost ono je prihvaćeno tek potkraj Grasmanova života, od strane mladih Života, prvenstveno fizičara koji su u Grasmanovim idejama našli potvrdu svojim teorijama. Grasman se, svog djela sumnjao, bio posvetio izučavanju sanskrtu, s kog je na njemački preveo Rig-Vede, napisavši istovremeno i opširni rječnik Rig-Veda. Uspjeh i priznanja sada nisu izostali. Život Hermana Grasmana još je jedna potvrda tezi da se i te kako prožimaju život i stvaranje i da se nastanak nekog djela ne može posmatrati odvojeno od životnih okolnosti. Da je Grasman na vrijeme našao sljedbenike, vjerovatno bi znatno više unaprijedio oblasti u kojima je istraživao.

Život i djelo Omara Hajama, pjesnika, astronoma i filozofa, predstavlja mogućnost raznovrsnog razmatranja vezanog za onu oblast koju čitalac sam odabere. Pjesnik Rubaija, pored reforme kalendara, objavio je i Algebru, u kojoj je sistematizovao ispitivanje jednačina trećeg stepena. Značajna su neka Omarova razmišljanja o geometriji u kojoj ne važi aksiom paralelnosti. Tako je on prethodnik Boljajija i Lobačevskog, koji nisu znali za njegove radove.

Ova serija se nastavlja na seriju o istoriji matematike, koju je u listu "OKO" objavio prof. dr Vladimir Devide, a koja se na najbolji način pretvorila kasnije u knjigu. Zato nisam smatrao potrebnim da se upuštam u stručna, matematička objašnjenja radova pojedinih matematičara, čak sam kod starijih matematičara izbjegavao i da spominjem njihove brojne matematičke radove koji su opšte poznati svakom srednjoškolu. Uostalom za takav posao postoje matematički časopisi. Ali logično je da će neke detalje u tekstovima matematičar razumjeti lakše nego nematematičar. To se nije dalo izbjeći.

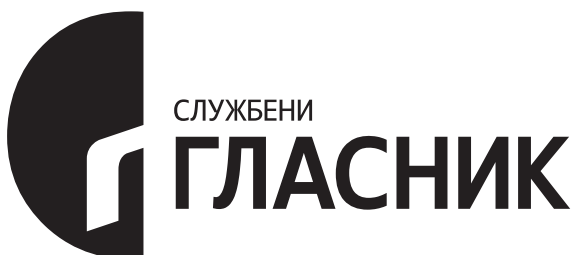
Nema mnogo nepristrasnih biografa, još ih je manje među biografima naučnika. Obično se nešto zamjera naučniku, pogled na drugu oblast, bavljenje jezikom, literaturom. Biograf najčešće strogo gleda samo naučnu oblast za koju je i sam stručan. Zanimljivo je da sama radost življenja, logika života, unutrašnji imperativ bića i vremena. Jedinstvenost života zahtijeva od biografa da je slijedi, da shvati logiku puta, ostajući neutralan koliko može. Često se prenatraglađavaju socijalni činioci, ili im se, suprotno, ne pridaje nikakav značaj. Sve to otežava savremenom čitaocu mogućnost sagledavanja života velikog čovjeka u njegovom totalitetu. Izvanredni američki biograf i matematičar E. T. Bel često romantičarski kritikuje svoje velike prethodnike što su se zamajavali nečim drugim umjesto da se posvete samo svojoj kraljici. Naročito je bio pristrastan prema Blezu Paskalu. Religija, jezici, filozofija, sve je to Belu besposlica. Naravno, ne može se prihvatiti takvo stanovište.

Postoje mnogi detalji o velikim ljudima koji ih predstavljaju u lošem svjetlu. Te detalje često navode propali ljudi, pokazujući na taj način da ni veliki nisu ništa bolji od njih". Alkoholizam je tu na prvom mjestu, egoizam na drugom, asocijalnost potom itd. Tako je i izvanredni francuski matematičar Mišel Šal stekao loš glas zbog prodaje krivotvorenih pisama i drugih dokumenata. Tu se on bio dobro razmahao, tako da je za devet godina (od 1861. do 1870) prodao preko hiljadu krivotvorenih dokumenata, od Platonovih pisama, preko pisama Bleza Paskala, i mnogih drugih slavnih ljudi, do najraznovrsnijih dokumenata. Zaboravlja se da je taj isti Šal napisao i prvu modernu istoriju geometrije, izvanredno uspelo djelo.

Ova knjiga ima smisla ne samo ako navede nekog mladića da se svim srcem posveti matematici (djevojke se teže odlučuju, ali tim prije upravljamo pažnju i na njih) već i, više, ako mnogim tzv. laicima pokaže matematiku kao dio velikog ljudskog naslijeđa, oblast u kojoj su djelali mnogi sjajni umovi u ime cijelog čovječanstva. Svojim životom oni su predstavljali dio društva kome su pripadali, najčešće pokušavajući da prevaziđu uske granice postojećeg, da savladaju otpor sredine prema napretku, da nametnu sopstveno mišljenje svojim kolegama i moćnim gospodarima. Danas se sve to bitno izmijenilo. Ljudi su otišli u anonimnost svojih života, radi se timski, a napredak je tako sitan da primjećuju samo posvećeni. To ne znači da u matematici nema posla za velike majstore sinteze. Na njih se radoznalo i nestrpljivo čeka.

Ranko Risojević

(Iz knjige *Veliki matematičari*, Nolit, Beograd 1991)

ОГЛЕДАЛО

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

373. 5(497. 11)

ОГЛЕДАЛО: часопис ученика и професора
средњих школа / главни и одговорни уредник
Радивоје Благојевић. - 2014/2015, бр. 1-. - Београд:
Информационо друштво Благовест, 2015- (Београд:
Службени гласник). - 24 cm

Тромесечно. - Текст на више светских језика.
ISSN 2466-2712 = Огледало (Београд)
COBISS. SR-ID 217496332

**JEDNA
MASKA
ZA
CELU GODINU**
U KOMPLETU
DOBIJATE
12
ZAMENSKIH
FILTERA

bobex_maske

bobex maske

www.blagojepopovicbobex-maske.com

- TRAJNE ZAŠTITNE MASKE ZA LICE
- VIŠEKRATNE ZAŠTITNE MASKE ZA LICE
- ORIGINALNA SREDSTVA ZA DEZINFEKCIJU MASKI, NAMESTAJA, PROSTORIJA
- GEL ZA SUVO PRANJE I DEZINFEKCIJU RUKU

BOBEX 1978

Beograd Kraljice Natalije broj 1
+381 11 2687 244